

**Приказ на Guy Vottéro "Le Dialecte béotien (7e s. - 2e s. av. J.-C.) II Répertoire raisonné des inscriptions dialectales",
A.D.R.A. - Nancy, De Boccard, Paris, 2001, 353 стр.**

Елена Џукеска
Филозофски факултет, Скопје
dzukeska@yahoo.com

Книгата што е предмет на овој приказ, претставува втор дел од едно опсежно научно истражување за бојотскиот дијалект. Авторот е предавач на универзитетот во Нанси и ова дело всушност е и негова докторска дисертација. Издавачката куќа De Boccard првиот том "L'écologie du dialecte" го издаде во 1998. Во него авторот ни ги презентира географските, историските, економските и социјалните аспекти што се релевантни за дескрипцијата и анализата на бојотскиот дијалект. Во третиот и четвртиот том како што најавува авторот ќе бидат опфатени литературните сведоштва и глосите и ќе биде презентирани фонетска и фонолошка анализа на дијалектот.

Вториот том кој сега сакаме да ви го претставиме е преглед на натписите напишани на бојотски дијалект. Покрај самиот *Преглед на натписите* (67-280 стр.), делото содржи и *Увод* (9-66 стр.), *Табели на усогласување* (281 - 346 стр.) и *Addenda et corrigenda* кон првиот том (347-8 стр.).

Во *Уводот* авторот ни ги дава сите информации поврзани со епиграфската анализа на материјалот и со начинот на кој тој е презентираан во овој преглед. Првиот дел „Прашања од бојотската епиграфија“, е кратка дискусија за материјалот на кој се испишани текстовите, за начинот на пишување и писарите, за можностите за датирање на натписите и нивно просторно лоцирање. Вториот дел претставува презентација на корпусот, каде што авторот ги појаснува конкретно сите елементи кои се среќаваат во прегледот, класификацијата на натписите, начинот на кој се наведени библиографските податоци, типот на документите и состојбата на зачуваност. Во третиот дел од уводот презентирани е статистичка анализа на епиграфскиот материјал. Табелите кои се приложени во овој дел ја прикажуваат дистрибуцијата на текстовите според различни критериуми: категории на текстови, хронологија, важноста на текстовите и изобилството од текстови. Во сите табели дистрибуцијата е дадена по градови. Овој дел од книгата претставува на некој начин сумирање на сите податоци презентирани во прегледот.

Самиот преглед на натписите е организиран по градови и е поделен во три дела. Во првиот дел презентирани се натписите од базенот на езерото Копаис, во вториот дел натписите од градовите кои се наоѓаат на рамнините и висорамнините во јужниот и југоисточниот дел на Бојотија. На крајот, во третиот дел презентирани се и натписи за кои потеклото не е извесно. Тие се поделени на натписи донесени од некое друго место во Бојотија, или се од Бојотија, но се најдени на друго место.

Вториот критериум по кој се подредени натписите во рамките на секој град посебно е хронолошкиот критериум. Воведо прави генерална поделба на четири периоди,

епихорски (I архаичен период од крајот на осмиот век до првата половина на петтиот век п.н.е. и II класичен епихорски период од средината на петтиот век до првата половина на четвртиот век п.н.е.) и јонско-атички (III класичен јонско-атички период од првата половина на четвртиот век до средината на третиот век п.н.е. и IV доцнежен јонско-атички период од втората половина на третиот век до првата половина на вториот век п.н.е.).

За секој натпис поединечно дадени се шест типа на информации, организирани во шест колони. Видот на документот означен е со латинична буква, во првата колона. Вотеро ги дели натписите на граѓански -натписи кои произлегуваат од управувачката класа и го рефлектираат политичкиот живот на градот (A), акти на оданочување (B), приватни текстови составени од повеќе зборови (C), кратки приватни текстови - најчесто од 1 збор, лично име (D) и поетски текстови (E).

Во втората колона дадени се библиографските податоци за натписот. Авторот тука пристапува критички, и обично презентира како главен, еден извор, оној што тој го смета за најрелевантен и најсигурен по однос на читањето на текстот, евентуалната обработка, постоењето на фотографија или факсимил, а дополнително во заграда наведува и други извори доколку ги има. При наведувањето на референците, секогаш започнува со едицијата *Inscriptiones Graecae*, а потоа ги наведува другите изданија по азбучен ред. Оние референци, што се намерно отфрлени се наведени на крајот од книгата во *Табелата на усогласување*, каде може веднаш да се добие информацијата со која референца се заменети, односно во кој дел од книгата може да се најде натписот што е во прашање.

Во третата колона, по информацијата за тоа каде е објавен натписот, следува уште една дополнителна информација во врска со видот на документот. Тука авторот ги класифицира натписите дополнително по типови, и ни дава прецизен податок за карактерот на текстот, значи дали се работи за меѓник, за декрет воен, економски, политички, религиозен, за проксенија, дали се работи за некаков попис на службени лица, дали е епитаф во прашање, некаков потпис на предмет, епиграм, легенда на монета итн.

Во четвртата колона наведен е типот на документот што го имаме на располагање, т.е како е прикажан натписот во библиографската референца што е наведена, преку препис, факсимил, отпечаток или фотографија.

Во петтата колона дадено е условното датирање на натписот, при што Вотеро се труди да биде колку што може попрецизен, па одредува дали е натписот од почетокот, средината, или крајот, од првата или втората половина од векот.

Во последната, шестата колона, на мошне едноставен, но ефикасен графички начин прикажана е состојбата на зачуваност на натписот, т.е дали е тој целосен, оштетен, но сепак читлив, прилично оштетен и тешко читлив или пак воопшто не е сочуван, а ни е познат само преку некој препис.

Со сите овие информации што ги содржи прегледот, прецизни и живи, човек има чувство како навистина да го видел и самиот натпис, односно стекнува целосна претстава за него и добива точно упатство каде може да го најде. Оваа книга е вредна не само заради својата систематичност, туку и затоа тоа што прави пресек на сè што е

сработено во врска со бојотските натписи од почетоците на истражувањата, па сè до крајот на дваесеттиот век.

Како што и самиот автор нагласува во предговорот, по објавувањето на седмиот том на *Inscriptiones Graecae* во кој Дитенбергер ги презентираше бојотските натписи, епиграфскиот материјал од територијата на Бојотија, се објавува во многу различни списанија и книги. Заради распрнатоста на епиграфскиот материјал и неговата обемност (бојотскиот корпус се состои од околу 4500 натписи), постоењето на еден ваков систематски преглед е насушна потреба. Во таа смисла оваа книга е неодминлив и исклучително ефикасен водич во работата, помагало од непроценлива вредност за сите оние кои се занимаваат со епиграфика, со бојотскиот дијалект или кои од било кој аспект ги користат бојотските натписи за своите истражувања.